

Filosofijos
fakultetas

Filosofijos institutas
Marius Markuckas

Transhumanizmo prieštaravimas istorinės ontologijos perspektyvoje

Transhumanizmo fenomenas iššaukia intensyvias diskusijas apie tai, kaip mokslinio žinojimo ir technologijų plėtra paveikia ar galėtų paveikti ne tik žmogaus būklę, t. y. „išorines“ jo egzistavimo sąlygas, bet ir „vidinę“ žmogaus esatį – jo savastį. Šie svarstymai gana dažnai yra vizionieriški – arba mėgina numatyti, kokiomis fizinėmis, kognityvinėmis, moralinėmis, emocinėmis savybėmis pasižymės ir vadovausis „naujasis“ technologiškai „papildytas“ ar netgi radikaliai „perdirbtas“ žmogus (transžmogus ar postžmogus) (Bostrom, More, Prisco, Savulescu). Šitoks vizionieriškumas kuria įspūdį, jog žmonių ir mokslinėmis žiniomis grindžiamų technologijų konvergencija kol kas yra tik ankstyvojo projekto raidos stadijoje, o savo ruožtu transhumanizmo filosofiniai principai ir tikslai vis dar praktiškai neįgyvendinami ar turi tik nežymią įtaką mūsų dienų žmogui ir visuomenei.

Šiame pranešime ginamas požiūris, jog pažangiausi moksliniai tyrimai ir technologijos, net jei jų potencialas dar nėra pilnai suvoktas ir realizuotas, yra svarbiausi veiksniai, formuojantys šiuolaikinį žmogų – arba apsprendžiantys jo savivoką ir elgesį (Hacking). Tokių mokslo sričių kaip genetikos ir biotechnologijų iškilimas ir įsigalėjimas atvėrė iki tol nežinotus ir netyrinėtus žmogaus tapatybių klodus, be to, sudarė sąlygas rasti socialinėms grupėms, kurių nariai suvokia ir apibrėžia save per naujausių mokslinių tyrimų teikiamas sąvokas. Pranešime teigiama, jog Michelio Foucault suformuluota ir Iano Hackingo išplėtotą istorinę ontologiją yra tinkamas teorinis įrankis eksplikuoti mokslo ir technologijų poveikį žmogaus tapatybei, taip pat socialiniams, kultūriniais bei ekonominiams šiuolaikinės visuomenės aspektams.

Galiausiai pranešime tvirtinama, kad istorinė ontologija gali būti pritaikoma ne tik atskirų žmogaus egzistencijos aspektų, dominančių transhumanizmą (pavyzdžiui, asmens tapatybės klausimas), bet ir paties transhumanizmo projekto, nagrinėjimui. Daroma išvada, kad analizuojant transhumanizmo projektą, suvokiamą kaip sistemingas pastangas peržengti „natūralius“ žmogaus ribotumus, iš istorinės ontologijos perspektyvos, pastarasis projektas atsiskleidžia kaip vidujai prieštaravimas ar netgi save paneigiantis.